

РЕЦЕНЗИЯ

от

Проф. д.н. Мариела Деливерска

Висше училище по застраховане и финанси

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „Доктора на науките“

в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: д-р Алина Валения

Тема: Конкурентоспособност на страните-членки на Европейския съюз в светлината на изпълнението на стратегията „Европа 2020“

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Основание за изготвяне на настоящата рецензия е Заповед № 106 от 01.03.2023 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси за провеждане на процедура по защита на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.8. Икономика.

Конкурсната процедура се развива в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, както и в съответствие с изискванията на вътрешната уредба на Висшето училище по застраховане и финанси.

В рамките на конкурсната процедура, към дисертационния труд на тема „Конкурентоспособност на страните-членки на Европейския съюз в светлината на изпълнението на стратегията „Европа 2020“, авторът д-р Алина Валения представя документация съдържаща автобиография, автореферат към дисертационния труд, списък на научни трудове и резюме на научни публикации, научни статии, авторска справка за приносите в дисертационния труд, копие на диплома за ОНС „доктор“ в професионално направление „икономика“, справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на НС „доктор на науките“.

• КРАТКА БИОГРАФИЧНА ИНФОРМАЦИЯ И ДАННИ ЗА КАНДИДАТА

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен от д-р Алина Валения. От представената в рамките на конкурсната процедура биографични данни е видно, че кандидатката притежава образователна степен „магистър“ по икономика на производството и търговията със селскостопански продукти. Придобива научна степен „доктор“ в две научни направления. През 1998 г. придобива ОНС „доктор“ по селскостопански науки, а през 2008 г. успешно защитава дисертационен труд на тема „Финансиране на регионалното развитие при условията на членство в Европейския съюз на примера на Подкарпатска област“ за придобиване на ОНС „доктор“ по икономика.

Във връзка с разработването на дисертационния труд и с оглед осигуряване на публичност на получените в рамките на дисертационната разработка резултати и приноси, дисертанта е представила и публикувала множество научни статии както на полски език, така и на английски език.

Впечатление прави, че значителната по обем реализирана публикационна дейност, като част от представените научни публикации във връзка с дисертационния труд, са самостоятелни разработки на автора, а други са публикувани в съавторство.

Статиите обхващат теми насочени към управление на риска в сектора на местните финанси, както и изследване на видове влияние върху качеството на публичната администрация, свързано с формирането на политика за регионално развитие с участието на фондовете на Европейския съюз.

Д-р Алина Валения разработва и публикува монографичен труд на тема „Механизми за контрол на правните и финансовите инструменти на кохезионната политика на ЕС във финансовата перспектива 2014-2020 г.“ (Mechanizmy kontroli instrumentów prawno – finansowych polityki spójności UE w perspektywie finansowej 2014 – 2020. Wydawnictwo Difin, Warszawa, ISBN: 978-83-8085-570-0) като в рамките на изследване по темата е разработен и представен анализ на общоприложими разпоредби свързани с Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд.

Дисертантът в своите актуални научни разработки изследва задълбочено и представя същността, функциите и значението на източници на финансиране на устойчиво земеделие и селски райони в ЕС във времевия диапазон 2021-2027 г.

В рамките на представения за рецензиране дисертационни труд, авторът изследва темата за „Конкурентоспособност на страните-членки на Европейския съюз в светлината на изпълнението на стратегията „Европа 2020“, като във фокуса на проучване е отделено особено внимание на темата за интелигентни специализации в процеса на устойчиво развитие на регионите. Съобразена е спецификата, че специализацията като метод за производство, позволява даден бизнес, регион или икономика да се фокусира върху производството на ограничен обхват продукти или услуги, за да получи по-висока продуктова ефективност.

Дисертационният труд е разработен в съответствие с нормативно установените изисквания.

• ***АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТИКАТА И ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ НА ПОСТАВЕНИТЕ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ***

На ниво Европейски съюз, съгласно рамката за определяне на националните приоритети за реформи и за наблюдение на изпълнението на оперативни и рамкови програми, следва да се реализират дейности в съответствие с икономическите политики, включващи и принципите на Европейския стълб на социални права. Държавите членки на ЕС, следва да разработват собствени национални многогодишни инвестиционни стратегии в подкрепа на тези реформи.

В тази връзка, държавите членки на ЕС следва да вземат под внимание формулираните съответни специфични за всяка отделна държава препоръки, а през програмния период обхващащ времевия диапазон 2021—2027 г., държавите членки на ЕС следва редовно да представят на Мониторингов комитет и на Европейската комисия напредъка в изпълнението на програмите в подкрепа на специфичните за държавите препоръки.

Държавите членки на ЕС е необходимо да създават рамка за качество на изпълнението за всяка програма, която да обхваща всички показатели, междинни цели и целеви стойности. Посредством рамката за качество, ще се даде възможност за

проследяване, отчитане и оценяване на качеството на изпълнението на съответната програмата. Това би дало възможност за мониторинг, отчитане и оценка на качеството на изпълнение на програмата в хода на самото изпълнение и би допринесло за измерването на общите резултати на фондовете.

Поставената в рамките на дисертационния труд цел е обвързана с представяне на теоретичните аспекти на конкурентоспособността на икономиката според икономическите теории, факторите, които формират международната конкурентоспособност и мерките, които определят този процес.

Въз основа на данни от Евростат и други международни източници, за периода 2010-2020 г. е направена оценка на степента, в която се изпълняват целите на стратегията „Европа 2020“ и нейното въздействие върху конкурентните позиции на страните-членки на ЕС, както и на самия Европейски съюз в международен контекст.

От важно значение е да бъде отчетено обстоятелството, че като правило целите на фондовете следва да се преследват с оглед на осигуряването на адекватна подкрепа, по-специално за местните и регионалните органи, за преодоляване на социално-икономическите предизвикателства, свързани с интеграцията на граждани, както и на предоставянето на адекватна подкрепа за региони и общности в неравностойно положение.

- ***ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД И МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО***

Дисертационният труд е в обем от 284 стандартни страници, в структурно отношение съдържа уводна част (въведение), 5 (пет) самостоятелни глави, заключение и библиографска справка на използвани източници.

Дисертационният труд е богато онагледен с 39 таблици и 56 изображения.

Библиографията се състои от общо 177 източника, включващи монографични трудове, научни статии и нормативни актове. Впечатление прави богатия набор от заглавия и източници.

Сред източниците на позоваване от дисертанта, могат да бъдат открити нормативни вътрешноправни и международноправни актове, както и научни и литературни източници.

Въз основа на анализа на литературните източници по темата в съответствие с формулираните цели и задачи на научно изследване, дисертанта е формулирал изследователски хипотези, а именно:

Хипотеза 1: Във връзка с изпълнението на Стратегия „Европа 2020” в страните от ЕС се наблюдава забележимо подобрене в показателите, характеризиращи отделните ѝ сфери (интелектуално развитие, устойчив растеж, социална интеграция). Конкурентната позиция на икономически силните държави се е подобрила значително, но все още има разлика в развитието между икономически силните и слабите страни от ЕС.

Хипотеза 2: Конкурентната позиция на икономически най-слабите страни-членки на ЕС, измерена чрез съотношението на БВП на глава от населението към средното за ЕС, не се е подобрила значително поради изпълнението на стратегическите цели на кохезионната политиката, определени в стратегията „Европа 2020“.

Хипотеза 3: Предполагаемите допускания на Стратегия „Европа 2020”, обхващащи широка социално-икономическа сфера, не бяха постижими в икономически най-слабите страни.

Хипотеза 4: Финансовите инструменти на ЕС оказаха значително въздействие върху изпълнението на приетите допускания на Стратегията „Европа 2020“ в областта на три приоритета: интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Използваните методи при разработване на дисертационния труд са прецизно подбрани и правилно използвани. Методите на изследване взаимно се допълват, което позволява информацията да бъде многостранно оценена.

В рамките на дисертационния труд е реализирано изследване и е разработен анализ, резултатите от който потвърждават, че увеличаването на държавния дълг винаги допринася за забавяне на икономическия растеж, докато ниското ниво на държавен дълг има положителен ефект върху икономическия растеж. Аргументира се тезата, че високото ниво на дълга има отрицателен ефект върху икономическия растеж на страната.

Анализирани са и са представени специфичните норми на националното законодателство, въз основа на които се основават и реализират методите за измерване и показателите за отчитане на международна конкурентоспособност.

Използваните методи на изследване при разработване на дисертационния труд включват освен друго и методите на анализ и синтез, аналогия, системни методи на изследване и проучване, както и формално-логически и диалектически методи на познание.

- ***ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА АВТОРЕФЕРАТА КЪМ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД***

Към дисертационния труд е изготвен и представен автореферат, който е с обем от 26 страници. В него са включени общата характеристика на разработката, структурата и съдържанието ѝ.

Представено е кратко изложение на дисертационния труд, като е акцентирано главно върху постигнатите резултати, направените изводи и заключения.

Общата ми оценка за автореферата е, че той представя конкретно с необходимата яснота основните моменти от дисертационния труд.

- ***ПРИНОСИ И ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТКАТА ЗА НАУКАТА И ПРАКТИКАТА***

Представеният дисертационен труд на тема „Конкурентоспособност на страните-членки на Европейския съюз в светлината на изпълнението на стратегията „Европа 2020“, представлява цялостна научна разработка, посветена на значими аспекти на обществените и икономически отношения свързани с конкурентоспособността.

Съществен акцент е поставен върху концепцията и подхода за Интелигентната специализация, като средство за подобряване конкурентоспособността на европейската икономика на основата на засилване на конкурентните предимства и инвестиране предимно в сектори, в които са постигнати значими успехи.

В дисертационният труд се отчита обстоятелството, че интелигентната специализация изисква висока степен на свързаност както с транснационални и национални политики, програми и стратегии, така и по отношение на инструментите и методите. Подкрепена е тезата, че управлението на знанието и наличната научна инфраструктура е от съществено значение за успеха на една такава концепция.

Въз основа на цялостната оценка и анализ на представения в рамките на конкурсната процедура дисертационен труд, могат да бъдат открити конкретни приноси имащи научно-теоретичен характер, но също и практико-приложно значение.

При анализ и разработване на изследваната тема, авторът идентифицира съществени компоненти и ключови изисквания свързани с прилагане на рамкови програми на ниво ЕС, като с прилагането на механизми реализирани по линия на Европейски фонд (например Европейски фонд за регионално развитие) е възможността да се гарантира, че индивидуалните инвестиции могат да бъдат част от дългосрочна стратегия със силен иновативен компонент.

Резултатите от реализираното в рамките на дисертационния труд изследване, са с приносен характер и същите са от важно значение за планирането на социално-икономическото развитие на отделните държави-членки на ЕС, но и за развитието на самата Европейска общност в международен план.

С приносен характер е представеното изследване и формулираните въз основа на направения обстоен анализ резултати по отношение на развитие на координираното и хармонизирано изпълнение на фондовете на Съюза. Акцентирано е върху принципа на споделено управление при изпълнение на фондове на ЕС, като пример за подобно управление могат да бъдат идентифицирани при Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейски социален фонд плюс (ЕСФ+), Кохезионния фонд и др.

От съществено важно значение е факта, че при изпълнението на фондовете следва да се зачитат хоризонталните принципи, определени в член 3 от Договора за Европейския съюз (ДЕС) и в член 10 от ДФЕС, включително принципите на субсидиарност и пропорционалност, посочени в член 5 от ДЕС, като се взема предвид Хартата на основните права на Европейския съюз.

- ***ПРЕЦЕНКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МИНИМАЛНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ***

От представената в рамките на конкурсната процедура документация е видно съответствие на реализираната от докторанта дейност по разработка на дисертационния труд и представената научна продукция съобразно критериите и минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор на

науките“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.8. Икономика.

- **БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ**

Препоръчвам на дисертантката, с оглед значимостта и актуалността на разработената в дисертационния труд тема, в бъдеще да разшири обхвата на изследване, като проучи, анализира и представи механизми за оптимизиране на процеса на планиране и финансиране на дейности в сферата на кохезионната политика на ЕС. От особено значение е идентифицирането на фактори и прилагане на комплекс от мерки, които имат благоприятно въздействие върху повишаване на конкурентоспособността в рамките на ЕС. Именно в този контекст е възможно да бъде надградено, допълнено и развито научното изследване върху темата за конкурентоспособност на страните-членки на Европейския съюз.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предвид изпълнението на всички нормативно установени изисквания за разработване и защита на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“, съгласно изискванията на ЗРАСРБ, и на Правилника за неговото прилагане, и с оглед на цялостната оценка на посочените по-горе приноси в представения дисертационен труд, **давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждане на научна степен „Доктор на науките“ на д-р Алина Валения в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3. 8. Икономика.**

7.04.2023 г.

Рецензент:

(п)

Проф. д.н. Мариела Деливерска